

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-09
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BDF/75/9/88

OPINIE O SAMORZĄDZIE ZAŁOGI

Komunikat z badań

Marzec 1988 r.

Jednym z istotnych uwarunkowań funkcjonowania samorządu załogi jest relacja między organami przedstawicielskimi a pracownikami. Nastawienie załóg do rad pracowniczych jest ważną przesłanką określającą pozycję rad wobec innych organów decyzyjnych i opiniodawczych. Jednocześnie świadczy o tym, jak jest odbierana ich działalność.

Wspomniana relacja była przedmiotem badania CBOS pod hasłem "Opinie o samorządzie pracowniczym" zrealizowanego w październiku '87 wśród grup pracowników dużych przedsiębiorstw państwowych: robotników, kierowników działów produkcyjnych i pracowników z wyższym wykształceniem nie pełniących funkcji kierowniczych, nazywanych dalej specjalistami¹.

1. Stosunek załogi do rady pracowniczej

Relacje między załogą a radą pracowniczą zostaną scharakteryzowane poprzez opinie respondentów o: ogólnym nastawieniu różnych grup społecznych i organizacji w przedsiębiorstwie do rady pracowniczej (tab. 1), wpływie na funkcjonowanie przedsiębiorstwa wywieranym przez załogę za pośrednictwem rady (tab. 2) i stopniu poinformowania pracowników o działalności rady (tab. 3). W tych właśnie trzech kwestiach są one bowiem ze sobą ściśle powiązane, np. w próbie robotników respondenci określający nastawienie swojej grupy do rady jako przychylne są skłonni jednocześnie uważać, że załoga jest dobrze poinformowana (współczynnik korelacji 0,40) i ma dzięki radzie większy wpływ na sprawy przedsiębiorstwa (0,38). Podobne zależności i o podobnej sile występują w próbach kierowników i specjalistów. Opinie robotników o stosunku swojej grupy do rady pracowniczej, wpływie załogi na to, co dzieje się w przedsiębiorstwie i stopniu poinformowania o działalności rady zostaną porównane z opiniami kierowników i specjalistów. Następnie spróbujemy ustalić, jak w ocenie wymienionych grup badanych nastawiona jest do rady pracowniczej dykcja, organizacja partyjna i związkowa oraz grupa pracowników administracji.

¹ Charakterystyka próby w aneksie.

Tabela 1

w procentach

Grupy społeczne i organizacje	Odpowiedzi robotników, kierowników i specjalistów na pytanie o stosunek poszczególnych grup społecznych i organizacji do rady pracowniczej w swoim zakładzie pracy				Różnica 1-2
	przychylny	niechętny	obojętny	trudno powiedzieć	
	1	2	3	4	
	Robotnicy				
Robotnicy	58,9	4,9	28,9	9,2	54,0
Kierownicy działów produkcyjnych	59,3	2,5	8,2	30,0	56,8
Pracownicy administracji	41,7	2,6	11,5	44,2	39,9
Dyrekcja	58,5	3,9	3,9	33,6	54,6
Organizacja partyjna	59,9	1,8	3,4	34,9	58,1
Organizacja związkowa	63,7	2,3	4,4	29,6	61,4
	Kierownicy				
Robotnicy	50,3	2,1	40,4	7,1	48,2
Kierownicy działów produkcyjnych	78,7	1,8	12,5	7,1	76,9
Pracownicy administracji	55,5	2,8	19,9	21,7	52,7
Dyrekcja	81,4	1,8	2,9	13,9	79,6
Organizacja partyjna	85,4	0,7	1,8	12,1	84,7
Organizacja związkowa	79,2	2,9	3,9	13,8	76,3
	Specjaliści				
Robotnicy	33,2	5,0	38,5	23,3	28,2
Kierownicy działów produkcyjnych	63,2	4,6	15,6	16,7	58,6
Pracownicy administracji	44,3	4,6	25,2	26,0	39,7
Dyrekcja	66,2	10,7	1,5	21,7	55,5
Organizacja partyjna	65,1	3,5	3,1	28,4	61,6
Organizacja związkowa	67,3	5,3	3,0	24,3	62,0

Tabela 2

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Czy w wyniku działalności rady pracowniczej zwiększył się wpływ załogi na to, co dzieje się w przedsiębiorstwie?"	Badani		
	robotnicy	kierownicy	specjaliści
Zdecydowanie tak	9,4	19,6	8,7
Raczej tak	45,4	49,5	44,9
Raczej nie	25,2	22,8	31,2
Zdecydowanie nie	4,7	2,8	8,0
Trudno powiedzieć	15,3	5,3	7,2

Tabela 3

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Czy pracownicy Pana/i/ zakładu wiedzą, czym zajmuje się rada pracownicza?"	Badani		
	robotnicy	kierownicy	specjaliści
Tak	18,1	26,7	17,5
Raczej tak	53,2	56,9	55,1
Raczej nie	16,9	12,5	18,3
Nie	3,0	0,4	1,1
Trudno powiedzieć	8,8	3,6	8,0

Wypowiadając się na temat stosunku swojej grupy do rady pracowniczej, 7,7% robotników określiło go jako zdecydowanie przychylny, prawie połowa - jako raczej przychylny, 28,9% jako obojętny, niespełna 5% - jako niechętny (tab. 1). Jednocześnie ponad połowa stwierdziła, że za pośrednictwem rady pracowniczej załoga zwiększyła swój wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstwa, około 30% jest przeciwnego zdania (tab. 2). Za poinformowanych w sprawach rady uważa pracowników swojego zakładu 71,3% robotników, za nie poinformowanych - 19,9% (tab. 3).

Tak więc zdecydowana większość ankietowanych robotników uważa, że załoga zakładu wie, czym zajmuje się rada pracownicza, ponad połowa jest zdania, że działalność rady przyczynia się do zwiększenia wpływu załogi na funkcjonowanie przedsiębiorstwa, prawie 60% ocenia nastawienie własnej grupy do rady jako przychylne. Jednocześnie prawie 30% respondentów w tej grupie mówi o obojętnym stosunku robotników, tyle samo nie podziela poglądu o wzroście wpływu załogi i około 1/5 sądzi, że ogół pracowników nie zna spraw, którymi zajmuje się rada.

Kierownicy oceniają stosunek robotników do rady pracowniczej mniej korzystnie niż oni sami: o 6,6% mniej kierowników niż robotników określa go jako przychylny, o 11% więcej jako obojętny. Znacznie przychylniejsza radzie, według kierowników, jest ich własna grupa: tak sądzi o 28% więcej kierowników niż robotników i o 28% mniej stwierdza obojętność. Co ciekawe, sami robotnicy również częściej jako obojętne postrzegają nastawienie swojej grupy niż grupy kierowników - różnica wynosi 20%.

Różnicę między nastawieniem kierowników i robotników do rady pracowniczej potwierdzają opinie specjalistów: o 30% więcej mówi o przychylności kierowników i o 23% więcej o obojętności robotników. Podobny obraz daje porównanie ocen stosunku własnej grupy wyrażonych przez badanych robotników i kierowników. Przewaga pozytywnych nad negatywnymi jest w próbie kierowników o 25% większa. Nasuwa się przypuszczenie, że bardziej niż robotnicy identyfikują się oni z radą pracowniczą.

Zarówno w kwestii wpływu załogi na sprawy przedsiębiorstwa, jak i stopnia poinformowania pracowników o działalności rady we wszystkich omawianych grupach przeważają opinie pozytywne nad negatywnymi: wśród kierowników odpowiednio o 43,5 i 70,7%, wśród robotników o 24,9 i 51,4% oraz wśród specjalistów o 14,4 i 53,2%. Ci ostatni, stojący na ogół nieco z boku zakładowej hierarchii zarządzania, są najbardziej krytyczni.

Przedstawione dane można uogólnić następująco. Z jednej strony większość respondentów uważa robotników za zorientowanych w sprawach, którymi zajmuje się rada pracownicza, za przychylnych jej działalności i mających za jej pośrednictwem

większy wpływ na to, co dzieje się w przedsiębiorstwie. Jedynie wśród specjalistów więcej osób mówi o obojętności robotników niż o ich przychylności (38,5 wobec 33,2%). Z drugiej strony wszystkie ankietowane środowiska mocno akcentują przychylniejsze i mniej obojętne nastawienie kierowników niż robotników wobec rady.

Stosunek dyrekcji, organizacji partyjnej i związkowej do rady pracowniczej jest oceniany pozytywnie. We wszystkich ankietowanych grupach bardzo rzadko mówi się o ich obojętności w stosunku do rady. Niewielka część specjalistów zauważa niechęć dyrekcji (10,7%), związku zawodowego (5,3%) i organizacji partyjnej (3,5%), co może sygnalizować istnienie kontrowersji między każdym z tych podmiotów a radą pracowniczą w pewnej, niezbyt dużej liczbie przedsiębiorstw. Niemniej generalnie i robotnicy, i kierownicy, i specjaliści właśnie ze strony organizacji partyjnej, związkowej i dyrekcji dostrzegają największą przychylność dla rady pracowniczej.

Porównując opinie robotników o stosunku poszczególnych grup do rady, musimy uczynić pewną dygresję. W próbie robotników wystąpił duży odsetek odpowiedzi "trudno powiedzieć". O ile przy ocenie nastawienia własnej grupy nie przekracza on 10%, o tyle przy ocenie stosunku wszystkich pozostałych waha się od około 30 do 44%. Jest to zrozumiałe, gdyż robotnicy często nie mają informacji, na podstawie których mogliby wypowiedzieć się o innych grupach. Niezależnie od tego, na ile uzyskane odpowiedzi odzwierciedlają realne zależności w przedsiębiorstwie, na ile zaś wyobrażenia robotników, dają one wyraz ich nastawieniu do bieżącej działalności rady pracowniczej. W tabeli 4 przedstawiono rozkład odpowiedzi tych robotników, którzy w danej kwestii mieli wyrobione zdanie i chcieli je wyrazić. W przypadku pozostałych grup nie było to potrzebne, gdyż odsetek odpowiedzi "trudno powiedzieć" nie był tak wysoki i tak zróżnicowany jak w grupie robotników.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 4 można stwierdzić, że w opinii robotników najbardziej przychylnie dla rady pracowniczej są kolejno: organizacja partyjna, związkowa, dyrekcja i kierownicy, najmniej - pracownicy administracji i robotnicy. Podobnie najmniej obojętna względem rady jest organizacja partyjna, najbardziej zaś robotnicy. Zatem im bliżej centrum

Tabela 4

w procentach

Grupy społeczne i organizacje	Stosunek grup społecznych i organizacji do rady pracowniczej w opinii robotników po wyłączeniu kategorii "trudno powiedzieć"			Różnica
	przychylny	niechętny	obojętny	
	1	2	3	1-2
Robotnicy	62,7	5,4	31,8	57,3
Kierownicy działów produkcyjnych	84,6	3,5	11,7	81,1
Pracownicy administracji	74,4	4,7	20,5	69,7
Dyrekcja	88,1	5,8	5,9	82,3
Organizacja partyjna	91,9	2,8	5,2	89,1
Organizacja związkowa	90,1	3,2	6,2	86,9

decyzyjnego w przedsiębiorstwie jest usytuowana dana grupa, tym częściej jest postrzegana przez robotników jako przychylna dla rady pracowniczej i rzadziej jako obojętna. W wyobrażeniach robotników relacje między radą pracowniczą a partią, związkiem zawodowym i dyrekcją są do siebie bardzo zbliżone.

Wypowiedzi kierowników i specjalistów skłaniają do podobnych wniosków, z tym że mocniej akcentują obojętność robotników (ok. 40%).

Uzyskany obraz upoważnia do postawienia tezy, że istnieje zależność między stosunkiem danej grupy do rady pracowniczej a zajmowanym przez nią miejscem w strukturze przedsiębiorstwa. Analiza czynnikowa opinii respondentów we wszystkich omawianych kwestiach wykazała, że dzielą oni strukturę na dwie części. W opinii kierowników i specjalistów po jednej stronie znajdują się dyrekcja, organizacja partyjna i związkowa, po drugiej - robotnicy, pracownicy administracji i kierownicy. W opinii robotników jedną część stanowi ich własna grupa, drugą - pozostałe.

2. Relacje między działaczami samorządowymi a załogą

Przez działaczy samorządowych rozumiemy tu osoby, które w ankiecie stwierdziły, że są członkami rady pracowniczej lub delegatami na zebranie załogi. W próbie robotników jest to co

ósmym respondentem. Zbiorowość tę można by (być może trafniej) określić jako formalnie związaną z organami samorządowymi.

Około połowy działaczy robotników stwierdza, że o sprawach rady pracowniczej często rozmawia z innymi działaczami, jedna trzecia - rzadko (co stawia pod znakiem zapytania ich aktywność), wreszcie jeden na siedmiu - że wcale (tab.5). Zbliżony obraz aktywności wyłania się z wypowiedzi specjalistów. Natomiast kierownicy działacze sygnalizują znacznie częstsze rozmowy z innymi działaczami. Należy przy tym dodać, że jest to charakterystyczne dla wszystkich kierowników.

Tabela 5

w procentach

Grupy respondentów	Odpowiedzi na pytanie "Czy zdarza się, że rozmawia Pan/i/ o tym, co robi rada pracownicza, z członkami rady lub innymi działaczami samorządowymi?"		
	tak, często	tak, ale rzadko	nie
Robotnicy	52,2	33,3	14,5
Kierownicy	75,0	21,2	3,8
Specjaliści	52,4	38,1	9,5

O bezpośrednim kontakcie między działaczami a innymi pracownikami mówią dane o tym, jak często rozmawiają oni o sprawach rady ze swoimi kolegami. Spośród robotników formalnie pełniących funkcje samorządowe, podobnie jak poprzednio, około połowy (49,7%) deklaruje, że często prowadzi takie rozmowy. Jednocześnie około 55% działaczy kierowników stwierdza, że często rozmawia o sprawach rady pracowniczej ze swoimi podwładnymi. Z pewnym uproszczeniem można więc przyjąć, że w przybliżeniu połowa osób formalnie pełniących funkcje samorządowe na bieżąco obserwuje działalność rady pracowniczej i jest to tematem ich rozmów ze współpracownikami. W środowisku robotników jest to orientacyjnie co szesnasty pracownik.

Grono działaczy samorządowych jest znane wśród robotników. Niemal 60% robotników nie pełniących żadnych funkcji zna osobiście co najmniej jedną osobę reprezentującą ich wydział w organach samorządowych, 16% zna ją z widzenia, 7% kojarzy nazwisko, 17% nie zna nikogo. Jeśli chodzi o zainteresowanie działalnością rady, często rozmawia o niej z działaczami 10,8% robotników nie

działających, rzadko 31%, wcale 58% (tab. 6). Oznacza to, że ta potencjalna możliwość dialogu między robotnikami i ich reprezentantami jest wykorzystana tylko w niewielkim stopniu.

Tabela 6

Pytanie	w procentach		
	Odpowiedzi robotników nie pełniących formalnych funkcji w organach samorządowych		
	tak, często	tak, ale rzadko	nie
Czy zdarza się, że rozmawia Pan/i/ z działaczami samorządowymi o tym, co robi rada pracownicza?	10,8	31,0	58,2
Czy zdarza się, że rozmawia Pan/i/ z kolegami o tym, co robi rada pracownicza?	17,7	46,4	35,8

Ogólnie z badań wynika, że łącznie z działaczami około 1/5 robotników systematycznie interesuje się działalnością rady pracowniczej, choć tylko część tej grupy szuka bliższych informacji u swoich przedstawicieli. Blisko połowa okazjonalnie zwraca uwagę na to, co robi rada, 1/3 zaś nie interesuje się tym w ogóle.

Należący do partii i związku zawodowego częściej niż nie należący interesują się działalnością rady pracowniczej (współczynnik korelacji zainteresowania z członkostwem partii wynosi 0,24, z członkostwem związku - 0,20). Trzeba przy tym dodać, że nadreprezentacja członków partii i związków wśród działaczy samorządowych jest niewielka, niemniej dotyczy głównie aktywistów obu organizacji (tab. 1 w aneksie).

Również staż pracy w danym przedsiębiorstwie i wiek respondenta rzutują na jego zbliżenie do kręgów samorządowych. Ludzi młodych (w wieku do 30 lat) jest w zbiorowości działaczy dwa razy mniej niż wśród ogółu robotników. Częściej są wybierane osoby bardziej doświadczone - na pięciu robotników pełniących funkcje w organach samorządowych czterech pracuje dłużej niż 10 lat w danym przedsiębiorstwie. Jest to niewątpliwie pozytywne zjawisko, działacze samorządowi są bowiem mocno związani ze swoim miejscem pracy. Niejako ubocznym skutkiem tego jest małe zainteresowanie młodych pracowników działalnością rady.

Częściej niż pozostali odpowiadali oni na pytania "nie wiem", "trudno powiedzieć" (współczynnik korelacji zainteresowania z wiekiem wynosi 0,18, ze stażem - 0,21).

Bezpośrednie kontakty działaczy samorządowych ze współpracownikami, a także zainteresowanie tych drugich działalnością rady pracowniczej przejawiające się w częstych rozmowach na jej temat są silnie związane z udziałem w wyborach samorządowych. Ogółem w ostatnich wyborach głosowało 71% ankietowanych robotników.

Decyzja, głosować czy nie, była w zasadzie niezależna od uznawania potrzeby działalności samorządowej w przedsiębiorstwie (0,09) oraz od oceny perspektyw rady pracowniczej (0,08). Natomiast silnie była związana z bliższą znajomością przedstawiciela swojego wydziału (0,37 - zmienna ta wyjaśnia 13,7% wariacji uczestnictwa w wyborach), trochę słabiej, lecz nadal w sposób statystycznie istotny, z prowadzeniem rozmów o pracy rady z działaczami (0,29) i z kolegami (0,28). Spośród robotników często rozmawiających z kolegami o sprawach rady 87% wzięło udział w wyborach, spośród nie rozmawiających na te tematy - 54%. Robotnicy, którzy znają osobiście swoich przedstawicieli, głosowali w 81%, nie znający nikogo z tych kręgów - w 31%.

Stąd udział w wyborach do organów samorządowych jest uwarunkowany podobnie jak osobiste kontakty z działaczami i rozmowy o pracy rady. Częściej głosowały osoby o dłuższym stażu (0,26), starsze (0,15), członkowie partii (0,16) i związku zawodowego (0,15), a także należący do obu tych organizacji (0,19).

x x x

Reasumując stosunek robotników do rady pracowniczej jest oceniany przez nich samych bardziej korzystnie niż przez kierowników i specjalistów. Spośród ankietowanych robotników 58% uważa swoją grupę za przychylną radzie pracowniczej, 5% - za niechętną, 29% - za obojętną. W grupie kierowników i specjalistów o przychylności robotników mówiło odpowiednio 50 i 33%, o obojętności - 40 i 39%.

W opinii ogółu badanych kierownicy w porównaniu z robotnikami są lepiej nastawieni do rady pracowniczej. Za najprzychylniejszą i najmniej obojętną respondenci uważają organizację partyjną, związkową i dyrekcję. Wszystkie trzy organy są postrzegane bardzo podobnie. Ogólnie, im bliżej centrum decyzyjnego w przedsiębiorstwie jest usytuowana dana grupa, tym przychylniejsze - zdaniem ankietowanych - jest jej nastawienie do rady pracowniczej.

O tym, że za pośrednictwem rady pracowniczej zwiększył się wpływ załogi na to, co dzieje się w przedsiębiorstwie, jest przekonanych 55% robotników, 69% kierowników, 54% specjalistów. Odmiennie zdanie wyraziło odpowiednio 30, 26 i 39%.

Zdecydowana większość (71-84%) ankietowanych uważa, że pracownicy ich zakładu wiedzą, czym zajmuje się rada. W ostatnich wyborach samorządowych wzięło udział 71% robotników.

Związki pomiędzy robotnikami a radą pracowniczą można przedstawić w formie "kręgów zbliżenia" do spraw, którymi się ona zajmuje. Najbliżej rady są działacze wyłonieni w wyborach samorządowych. Spośród osób formalnie pełniących funkcje przedstawicielskie (12,2% próby robotników) około połowy można uznać za aktywnych. Tak więc orientacyjnie 6% robotników, uzyskując mandat zaufania wyborców, na bieżąco śledzi działalność rady pracowniczej. Krąg nieco dalszy tworzą pracownicy nie pełniący formalnych funkcji, lecz pozostający w częstym kontakcie z działaczami (około 11%). Łącznie aktywni delegaci i grono ich otaczające stanowią 17% robotników. Około połowy robotników to pracownicy sporadycznie interesujący się działalnością rady pracowniczej, około 1/3 praktycznie znajduje się poza sferą funkcjonowania organów przedstawicielskich.

Należy podkreślić, że potencjalna możliwość dialogu między robotnikami i ich reprezentantami jest wykorzystana tylko w niewielkim stopniu. Kierownicy silniej niż robotnicy identyfikują się z radą pracowniczą. I robotnicy, i kierownicy, i specjaliści postrzegają jej kontakt z załogą jako drugorzędny w porównaniu z kontaktem z organami decyzyjnymi w przedsiębiorstwie. W opiniach załogi nastawienie dyrekcji, organizacji partyjnej i organizacji związkowej do rady pracowniczej jest generalizowane w jedną całość.

ANEKS

Charakterystyka próby

Losowanie przeprowadzono dwustopniowo. Najpierw ze zbiorowości przedsiębiorstw przemysłowych zatrudniających ponad 1000 osób /z wyjątkiem kopalni węgla kamiennego/ wylosowano próbę 208 przedsiębiorstw. Zawierała ona około 10% wszystkich przedsiębiorstw tej wielkości w kraju i spełniała wymagania reprezentatywności w poszczególnych regionach i branżach. Następnie, proporcjonalnie do liczby zatrudnionych w danym przedsiębiorstwie, została wylosowana próba robotników stanowiąca 0,36% zbiorowości robotników w wylosowanych zakładach pracy. Ponadto dobrano dwie około pięciokrotnie mniej liczne próby celowe: kierowników i specjalistów, również proporcjonalnie do liczby pracowników w danym przedsiębiorstwie. Ogółem badanie przeprowadzono w 204 przedsiębiorstwach, obejmując nim 1362 robotników, 294 kierowników i 270 specjalistów.

Tabela 1 zawiera charakterystykę wszystkich prób. Ze względu na tematykę badania przedstawimy także zbiorowość respondentów, którzy są członkami rady pracowniczej lub przedstawicielami załogi na zebraniu delegatów. W próbie robotników było ich 12,2%, w próbie kierowników 19,2%, w próbie specjalistów 16,0%.

Ogólnie można powiedzieć, że cechy zbiorowości działaczy nie odbiegają w znaczny sposób od cech próby, z której pochodzą. Największe podobieństwo pod tym względem wystąpiło wśród kierowników. Działacze robotnicy nieco częściej niż ich nie działający koledzy cechują się długim stażem pracy w danym przedsiębiorstwie /korelacja 0,13/. Podobnie wśród działaczy specjalistów jest trochę więcej pracowników z długim stażem /0,13/ niż wśród specjalistów nie działających, a ponadto są oni trochę starsi /0,12/ i jest wśród nich więcej członków partii niż w całej próbie /0,13/.

Wśród działaczy samorządowych przeważają osoby w wieku 31-40 lat - 45% robotników, 44% kierowników, 55% specjalistów, co przekracza o kilka procent analogiczne wielkości w próbie. Jednocześnie liczba osób powyżej 50 roku życia wśród działaczy robotników i specjalistów jest większa niż w próbie, co wiąże się z mniejszym udziałem osób młodszych.

Zdecydowanie dominują działacze z co najmniej sześcioletnim stażem /powyżej 92% w każdej grupie/, w tym ze stażem powyżej 10 lat w miejscu, w którym działają, jest 79% wśród robotników, 67% wśród kierowników i 50% wśród specjalistów. Dość dokładnie jest odtworzona struktura wykształcenia działaczy we wszystkich trzech grupach.

Wspomniana już nadreprezentacja członków partii wśród działaczy specjalistów jest cechą najbardziej odbiegającą od cech próby. W partii jest 52,5% działaczy, podczas gdy w próbie 31,3%. Niewielka nadreprezentacja członków związku zawodowego istnieje wśród działaczy robotników - o 6% i niewielka niedoreprezentacja - o 6,2% - wśród działaczy kierowników. Działacze robotnicy i specjaliści nieco częściej niż pozostali deklarują przynależność w 1981 roku zarówno do "Solidarności", jak i do branżowych związków zawodowych.

Tabela 1

w procentach

Cechy badanych	Robotnicy		Kierownicy		Specjaliści	
	ogółem	działacze samorządowi	ogółem	działacze samorządowi	ogółem	działacze samorządowi
<u>Płeć</u>						
Mężczyźni	71,3	75,2	87,2	88,9	77,9	83,3
Kobiety	28,7	24,8	12,8	11,1	22,1	16,7
<u>Wiek</u>						
Do 30	21,7	10,6	5,1	5,8	20,3	9,5
31-40	37,1	45,3	42,8	44,2	49,8	54,7
41-50	26,3	29,0	35,6	36,6	19,5	16,6
Ponad 50 lat	14,9	15,1	16,5	13,4	10,3	19,0
<u>Staż pracy w ostatnim przedsiębiorstwie</u>						
Do 2	6,6	-	3,1	2,0	7,6	-
3-5	8,8	5,4	5,0	6,1	13,5	2,9
6-10	20,1	15,5	18,6	24,5	32,3	47,1
Ponad 10 lat	64,4	79,1	73,3	67,3	46,6	50,0
<u>Wykształcenie</u>						
Podstawowe	24,3	23,8	-	-	-	-
Zasadnicze zawodowe	49,8	53,7	1,8	1,9	-	-
Średnie	25,1	20,0	30,2	27,8	1,2	-
Wyższe techniczne	1,0	2,5	56,6	63,0	93,5	95,2
Wyższe nietechniczne			11,4	7,4	5,3	4,8
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	19,1	13,8	7,2	13,0	7,0	7,3
Miasto						
- do 50	28,7	25,8	32,2	29,7	35,2	31,8
- 50-200	21,1	19,5	22,9	20,4	21,4	22,0
- ponad 200 tys. mieszkańców	31,0	40,9	37,6	37,0	36,4	39,1
<u>Przynależność do PZPR</u>						
Aktywiści	4,6	7,5	21,8	22,6	11,2	10,0
Członkowie	13,6	13,7	40,7	39,6	20,1	42,5
Nie należący	81,7	78,9	37,5	37,7	68,7	47,5
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>						
Aktywiści	4,6	10,6	5,7	5,6	5,0	4,9
Członkowie	42,6	44,1	72,9	66,7	49,2	48,8
Nie należący	52,9	45,3	21,4	27,8	45,8	46,3
<u>Przynależność do związków zawodowych w 1981 r.</u>						
NSZZ "Solidarność"	51,9	57,0	45,9	42,6	45,6	48,8
Związki branżowe	27,3	34,2	40,6	42,6	26,4	31,7
Inne związki	1,1	-	0,7	1,9	0,4	-
Nie należący do żadnych związków	13,5	6,3	9,3	7,4	17,2	17,1
Nie pracujący w 1981 r.	6,3	2,5	3,6	5,6	10,3	2,4